

Η απώλεια της ντροπής (Μάρκο Μπελπολίτι)

Categories : [ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ](#)

Date : 20 Φεβρουαρίου, 2020

Η ντροπή δεν υπάρχει πλέον. Αυτό το συναίσθημα που μας υπαγορεύει να νιώθουμε μια ταραχή ή ένα αίσθημα αναξιοπρέπειας μπροστά στις συνέπειες μιας φράσης μας ή μιας ενέργειάς μας, που μας οδηγεί να σκύβουμε το κεφάλι, να χαμηλώνουμε τα μάτια, να αποφεύγουμε το βλέμμα του άλλου, να είμαστε ταπεινωμένοι και φοβισμένοι, φαίνεται ότι έχει χαθεί. Σήμερα [η ντροπή](#), αλλά και η **δίδυμη αδελφή της [η σεμνότητα](#)**, δεν αποτελεί πλέον ένα φρένο στο θρίαμβο της επιδειξιμανίας, στην ηδονοβλεψία, τόσο μεταξύ των απλών ανθρώπων όσο και μεταξύ των ηγετικών τάξεων. **Η απώλεια αξίας της ντροπής σχετίζεται και με ένα άλλο μοναδικό φαινόμενο: την εξιδανίκευση του κοινότοπου και του ασήμαντου.**

Το εντυπωσιασμένο βλέμμα των πολλών δεν στρέφεται πλέον προς πρόσωπα ηθικά ή διανοητικά σπουδαία αλλά σε ανθρώπους μέτριους, ανώνυμους, απολύτως όμοιους με τον άνθρωπο του δρόμου ή με τη γυναίκα της διπλανής πόρτας. Πρόκειται για ένα φαινόμενο που παράγεται από την τηλεόραση, από ορισμένα προγράμματα με μεγάλη ακροαματικότητα, όπως ο «Μεγάλος Αδελφός». Ο **Γκίντερ Αντερς, ο γερμανός φιλόσοφος** που μετανάστευσε στην Αμερική κατά τη διάρκεια του ναζισμού, έγραψε ότι **θα μας υποκλαπεί δόλια «η εμπειρία και η ικανότητα να παίρνουμε θέση»**. Πώς θα μπορούσε να συμβεί αυτό; Εξαιτίας της τηλεοπτικής εικόνας έχουμε μπροστά μας έναν πολύ ευρύ ορίζοντα «σε άμεση αισθητή θέα, αλλά μόνον μέσα από τις εικόνες του». **Συναντάμε την πραγματικότητα «υπό τη μορφή της φαινομενικότητας και της φαντασίωσης», όχι του «κόσμου» αλλά «ένα καταναλωτικό αντικείμενο που μας το προμηθεύουν κατ' οίκον».**

Ο Αντερς εξηγεί: «Όποιος έχει καταναλώσει μέσα στο καλά θερμαινόμενο δωμάτιό του μια έκρηξη ατομικής βόμβας με τη μορφή μιας εικόνας που του την προσφέρουν κατ' οίκον, αυτός ήδη θα συνδέσει όλα όσα θα τύχει να ακούσει για την ατομική βόμβα με αυτό το μικροσκοπικών διαστάσεων οικιακό γεγονός και έτσι θα χάσει την ικανότητα να κατανοήσει το ίδιο πράγμα και να πάρει σωστή θέση απέναντί του». Σε αυτό το χωρίο ο Αντερς εστιάζει σε ένα πρόβλημα που μας αγγίζει άμεσα και που επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνονται και εκδηλώνονται τα συναισθήματά μας, μεταξύ των οποίων και η ντροπή. Η εμπειρία που αποκτάμε είναι εκείνη της έγκρισης που υποκαθιστά τη συναίνεση, δηλαδή του ανεπιφύλακτου ναι, που αποσυνδέεται από κάθε περιεχόμενο. Βρίσκεται σε εξέλιξη μια ασυγκράτητη διαδικασία ομογενοποίησης που βασίζεται στη δημοκρατία της κατανάλωσης, της οποίας η ακροαματικότητα είναι το σύστημα αξιολόγησης αλλά και ο απώτερος

σκοπός: θέαμα είναι όλα αυτά που χειροκροτούμε, όσο και αν είναι ακόμα αληθινό ότι δεν είναι όλα θέαμα στον σύγχρονο κόσμο. Σε αυτό το πλαίσιο η ντροπή τείνει να χαθεί, ως ένα συναίσθημα που χαρακτήριζε άλλες εποχές της ανθρωπότητας, στις οποίες η ανάγκη να μας βλέπουν και να βλέπουμε τα πάντα, παντού και πάντοτε, δεν ήταν τόσο σημαντική όσο είναι σήμερα.

Σήμερα η δυνατότητα να βλέπουμε και να μας βλέπουν αναγορεύεται σε απώτερο σκοπό της ύπαρξης των ατόμων. **Η ντροπή έχει γίνει ταμπού.** Η καλύτερα έχει μετατραπεί σε ντροπή να μην είμαστε επιτυχημένοι, να μην μας παρατηρούν, να μην μας προσέχουν... η τρομερή ντροπή να είμαστε ο «κανένας», να μην είμαστε αξιοπρόσεκτοι. Ένας ψυχολόγος έγραψε ότι η σύγχρονη ντροπή μας έγκειται στο συναίσθημα της αποτυχίας της επίδειξής μας. **Ντρεπόμαστε να ντραπούμε επειδή αυτό συγκεντρώνει την προσοχή όλων στο μοναδικό πράγμα που θέλουμε να κρύψουμε: στην αποτυχία μας.** Ο Ζαν Μποντριγιάρ μας είχε προειδοποιήσει μιλώντας για το «τέλειο έγκλημα», που διαιωνίζεται από το θρίαμβο της τηλεόρασης: αν όλα είναι εκτεθειμένα σε θεά, αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει τίποτα πλέον για να δούμε. Η ίδια η πραγματικότητα φαίνεται να χάνεται μέσα στην ολική διαφάνεια. Σύμφωνα με την ψυχαναλύτρια Άννα Μαρία Παντόλφι, είναι πιθανό η επιδειξιομανία και η ηδονοβλεψία, που κυριαρχούν ακαταμάχητες, να είναι στην πραγματικότητα η ένδειξη μιας διαδεδομένης έλλειψης ταυτότητας, δηλαδή ενός εύθραυστου και φτωχικού ναρκισσισμού, «σύμφωνα με τον οποίο το να μας βλέπουν και να είμαστε γνωστοί, όποιο και αν είναι το τίμημα που πληρώνουμε γι' αυτό, φαίνεται να είναι το μοναδικό φάρμακο απέναντι στον κίνδυνο να νιώθουμε ότι δεν έχουμε καμιά αξία».

Σε ό,τι αφορά την ντροπή, δεν είναι πλέον αληθινό, όπως ήταν στο παρελθόν, ότι αυτό **το συναίσθημα αποτελεί σε κάθε περίπτωση μιαν αξία.** Η ντροπή ήταν αυτό που διέκρινε την ανθρώπινη ύπαρξη από τα ζώα. Η ντροπή της σύγχρονης κοινωνίας είναι, όπως έχει λεχθεί, μια «επιδερμική ντροπή» (Αγκνες Χέλερ) ή, όπως λένε οι ψυχολόγοι, μια «αμοραλιστική ντροπή». Δεν είναι μια αληθινή ντροπή αλλά μια επιφανειακή ντροπή, που συνδέεται ακριβώς με την ηθική της επιτυχίας, με τον πιο βαθύ κομφορμισμό ο οποίος, παρά τα τόσα λόγια που ξοδεύει για να εξυψώσει το άτομο, το τυποποιεί όλο και περισσότερο. Όπως μας εξηγούν οι ψυχολόγοι, **η «ηθική ντροπή» προϋποθέτει τη στενή σύνδεση αισθήματος ενοχής και ντροπής.** Η αμοραλιστική ντροπή αντίθετα δεν συνδέεται πλέον με κάποιον κανόνα αλλά μόνο με μοντέλα κατανάλωσης, με κοινωνικές ετικέτες, με προσωπική εξουσία ή με την έκβαση του σεξουαλικού ανταγωνισμού για την κατάκτηση μιας γυναίκας ή ενός άνδρα.

[Το κείμενο που παρατέθηκε είναι ένα απόσπασμα από το βιβλίο του ιταλού

Η ΑΛΛΗ ΟΨΙΣ

Ψηλαφώντας την των πραγμάτων αλήθεια...

<https://alopsis.gr>

δημοσιογράφου και συγγραφέα Μάρκο Μπελπολίτι «*Senza vergogna*» (Guanda, 2010)]

(Πηγή ψηφ. κειμένου: antifono.gr)